

ПОЛІТОЛОГІЯ

УДК 325.2.001.1

Білошицький С. В.,

доктор політичних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та освітніх технологій
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
(Хмельницький, Україна), E-mail: prostir25@ukr.net

СУЧАСНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЯК ПОЛІГОН ДЛЯ ВИ- ПРОБУВАННЯ «МІГРАЦІЙНОЇ ЗБРОЇ»

***Анотація.** Розглядаються негативні аспекти впливу сучасної міжнародної міграції на соціокультурну та політичну сфери життя країн Європейського Союзу. Зазначається, що наявність цих наслідків дозволяє використовувати спрямований і контрольований міграційний процес в якості специфічної «міграційної зброї». Пропонується визначення поняття «міграційна зброя», окреслюються її основні фактори ураження та стратегії застосування. Констатується, що сучасна міграційна криза в ЄС може бути наслідком цілеспрямованих дій різних суб'єктів геополітичної та політичної боротьби.*

***Ключові слова:** Європейський Союз, міжнародна міграція, соціокультурні трансформації, міграційна криза, міграційна зброя*

Сучасний Європейський Союз являє собою унікальний приклад співтовариства, яке від економічної інтеграції динамічно рухається до політичної та соціокультурної. Окреме місце в цих процесах займає феномен міграційної присутності, який у перспективі може радикальним чином змінити ціннісні орієнтації європейського населення. Євроінтеграційні кроки України вимагають відповідального усвідомлення можливих наслідків цього процесу для українського суспільства.

Формування внутрішньої та зовнішньої міграційної політики з урахуванням можливих соціокультурних і суспільно-політичних наслідків є одним із найактуальніших завдань, що стоять перед Українською державою. Цей процес передбачає вивчення досвіду сусідніх країн, де інтенсивність міграційних процесів є вищою, ніж в Україні, й, відповідно, накопичений більший матеріал для наукового аналізу.

Проблеми розгортання міграційної кризи в Європейському Союзі різною мірою досліджувалися в працях таких експертів, як Д. Бхагваті, П. Б'юкенен, І. Валлерстайн, Ф. Закарія, О. Зінов'єв, В. Іноземцев, С. Караганов, Л. Ларуш, М. Леонард, Ф. Фукуяма, В. Хаттон та ін., проте останнім часом актуальності набуває дослідження цілеспрямованого характеру використання міграційних процесів у якості фактору тиску на приймаючі суспільства з боку геополітичних гравців. Мова може йти про фактичне використання міграції в якості специфічної зброї, спрямованої на дестабілізацію певних політичних режимів.

Саме ця обставина визначає новизну відповідної проблематики, що

обумовлює актуальність запропонованої статті, яка своїм предметом визначає дослідження механізмів ураження приймаючих суспільств сучасного Європейського Союзу негативними факторами міжнародної міграції у соціокультурній та політичній сферах.

За останні десятиліття в Європу прибули кілька десятків мільйонів мігрантів. Перше місце серед них упевнено тримають вихідці з мусульманських країн: лише на території ЄС їх нараховується близько 16 млн. осіб, що дозволило ісламу витіснити іудаїзм з позиції другої за розповсюдженістю релігії в ЄС. Лідером є Франція, де іслам сповідують 5,5 млн. осіб (близько 7 % населення); друге місце посідає Німеччина (4,3 млн., або близько 5 %), третє – Великобританія (2,8 млн., або 4,5 %), четверте – Італія (1,5 млн., або 2,5 %), п'яте – Іспанія (1 млн., або 2,2 % населення) [1, с. 229].

Результатом активних міграційних процесів у Західній Європі стало виникнення значних анклавів африканського, азійського, мусульманського населення, які втратили інтерес до соціокультурної асиміляції у суспільства, що приймають.

Крайню стурбованість наслідками міграційної політики виражає С. Хантінгтон, який відзначає багатополюсність та поліцивілізаційність сучасної глобальної політики. На думку вченого, у світі після «холодної війни» найважливішими відмінностями між людьми є вже не ідеологічні, політичні або економічні, а власне культурні розходження. І хоча основними гравцями на полі світової політики залишаються національні держави, у новому світовому порядку глобальна політика постає перед нами саме як політика цивілізацій [2, с. 309–313].

Один із провідних ідеологів правого крила Республіканської партії США П. Б'юкенен у 2002 р. випустив книгу «Смерть Заходу», у котрій розвинув тезу О. Шпенглера про внутрішню кризу європейської цивілізації, причини якої він вбачає у дехристиянізації країн Європи, зниженні народжуваності, розпаді суспільства на конфліктуючі етнічні, конфесіональні та інші співтовариства й групи.

На його думку, процеси депопуляції, викликані руйнуванням родини, призводять до вимирання корінних європейських народів. Неконтрольована міграція уможливорює швидке заміщення їх вихідцями із країн Азії, Африки й Латинської Америки, що призведе до демонтажу базових принципів західного світу [3, с. 271].

У 2010 р. німецький політик Т. Саррацин видав книгу «Німеччина. Самоліквідація», у якій описав наслідки, що, на його думку, очікують на Німеччину в результаті продовження «проблематичної мусульманської міграції».

Основну небезпеку, зазначає автор, становлять мігранти-мусульмани, які інтегруватися в чужу для них німецьку культуру не прагнуть. Проблеми, які виникають з вини мусульман, він пропонує згрупувати таким чином: перебування мусульман у Німеччині створює серйозне додаткове навантаження для економіки цієї країни; мусульмани є малоосвіченими й погано підготовленими до сучасного європейського життя; вони постійно створюють конфлікти в суспільстві, займаються нелегальним бізнесом, схильні

до насильства; у мусульман багато дітей, що в найближчій перспективі радикально змінить демографічну ситуацію у ФРН; мусульмани не прагнуть інтегруватися в німецький культурний простір і воліють створювати своє «паралельне суспільство», що загрожує Німеччині зміною ціннісних пріоритетів; гіпертрофована релігійність мусульман має тенденцію розбудовуватися в напрямку фундаменталізму [4].

Згадані вчені висловлюють занепокоєння не стільки самими міграційними процесами, скільки їхніми наслідками в соціокультурній і політичній сферах, пов'язаними із небажанням мігрантів освоювати базові цінності приймаючих західних суспільств. Дане явище, що раніше усіяло присікалося західними державами, з другої половини ХХ ст. стало домінуючою тенденцією у взаєминах між суспільствами-реципієнтами та іммігрантами.

Як відзначає К. Стригунов, мігранти самі по собі створюють цілий ланцюг проблем, які збільшують напруження в соціально-економічній, міжкультурній та міжрелігійній сферах життя суспільства.

Однак, якщо є підстави вважати, що процес міграції стимулюється якоюсь політичною або геополітичною силою, то йдеться про спрямований і контрольований процес нанесення значної шкоди опонентові. Відповідно до цього можна й потрібно вводити термін «міграційна зброя», під яким слід розуміти масову втечу біженців з регіону, де штучно було створено умови, що становлять загрозу для життя місцевого населення, за умов якщо інспіратор даної кризи спрямовує потік біженців у конкретні країни з метою здійснення на їхні уряди й суспільства політичного, соціокультурного, економічного й психологічного впливів.

Використовуючи поняття «зброя», К. Стригунов виходить із розуміння того, що під зброєю мають на увазі який-небудь засіб, призначений для боротьби з ким-небудь або з чим-небудь із метою досягнення поставлених цілей. Зброя може завдавати втрати фізичні (знищувати живу силу супротивника, його командні центри й т.п.), економічні (прямі витрати на ведення війни, непрямі – у вигляді відтоку інвестицій, санкції та ін.), психоінформаційні (деморалізація супротивника, виснаження, дезінформація, провокування паніки тощо), політичні (міжнародна ізоляція супротивника та ін.).

Сучасні міграційні процеси значною мірою відповідають цим вимогам. Наплив мігрантів призводить до: росту злочинності, а також до відповідних дій з боку місцевого населення; збільшення видатків на утримання мігрантів з боку уряду; наростання психологічного дискомфорту населення від сусідства з вихідцями з інших культур; виникнення соціальної й міжетнічної напруженості, конфліктів, на врегулювання яких також потрібні значні ресурси. У підсумку виходить замкнене коло, з якого не видно виходу, а сама міграційна зброя завдає комплексного удару, наслідки якого найчастіше проявляються в середньо- і довгостроковій перспективі [5].

Головними ризиками міграції, на погляд П. Маслова, є: 1) втрата контролю держави за міграційними потоками; 2) наявність у суб'єктів економічної діяльності можливості залучити іноземну робочу силу, минаючи державу; 3) нерозробленість механізмів контролю над економічними інтересами,

що сприяють розвитку трудової міграції; 4) перебування значної частини мігрантів у сфері тіньового або напівтіньового ринку та, унаслідок цього, випадання великих соціальних груп мігрантів з-під соціального контролю; 5) відсутність механізму регулювання міграційних потоків у руслі інтересів держави [6].

Аналізуючи наслідки впливу міграційних процесів на ситуацію в Європі, О. Волохов констатує: «Перед нами новий вид впливу – міграційний. А якщо мігранти «заточуються», загострюють ситуацію, діють наступально, то характер відносин перетворюється на військовий, а значить перед нами новий вид зброї – міграційна».

На думку аналітика, даний вплив проявляється в: захопленні територій під етнічні анклав; збільшенні соціально-економічного тиску на приймаюче суспільство; наростанні міжетнічної та міжцивілізаційної конфліктогенності; криміналізації та радикалізації суспільних відносин, що в остаточному підсумку призводить до посилення мілітаризації зовнішньої й внутрішньої політики ЄС.

У недалекому майбутньому, прогнозує О. Волохов, спочатку в медію, а потім і в міжнародну юридичну практику будуть уведений поняття міграційної зброї, міграційної атаки, міграційної загрози, міграційної окупації, торгівлі міграційною зброєю тощо, що призведе до створення нової Міграційної Конвенції [7].

Цілий ряд дослідників запропонував свою класифікацію факторів ураження приймаючих суспільств з боку мігрантів. Так, російський військовий аналітик О. Марінін відзначає, що масові потоки біженців створюють загрозу європейській безпеці у політичній, економічній, соціальній та демографічній сферах. До основних загроз, можливих унаслідок масової міграції, на його думку, мають бути віднесені: загроза територіальній цілісності держав; загроза поширення тероризму; загроза трансформації існуючої системи міжнародних відносин у Євросоюзі; зростання політичної нестабільності; ріст економічної та соціальної напруженості; деформація етнодемографічної структури населення; загроза поширення епідемій і захворювань [8].

М. Грішина додає ще низку загроз, які може нести масова міжнародна міграція. На її думку, це: загроза громадянських війн, викликаних розколом країн; загроза «витоку мізків» із країн, що розвиваються та загроза втрати важелів влади [9].

Цей перелік загроз можна продовжувати і далі, аналізуючи періодичні видання та статистику ЄС. Зокрема останніми роками спостерігається тенденція деформації соціально-демографічної структури населення в ставих та вікових сегментах.

Згідно статистики Міжнародної організації з міграції, 66,26% мігрантів, які зареєструвалися в 2015 р. у Греції та Італії, були чоловіками. Наслідком такої соціально-статевої диспропорції міграційних потоків стало збільшення в країнах ЄС чисельності молодих чоловіків, не зв'язаних сімейними зобов'язаннями. Одним із результатів такого дисбалансу стало збільшення злочинів на сексуальному ґрунті та випадків проявів сексуальної агресії.

Як відзначає шведський соціолог Х. Рослінг, з урахуванням прибуття мігрантів на кінець 2015 р. у Швеції на 100 дівчат 16–17 років припадало 123 підлітка того ж віку, що провокуватиме серйозні зміни поведінки молоді.

Ціла низка емпіричних досліджень свідчить про зв'язок між співвідношенням чоловіків і жінок та насильством, агресією й організованою злочинністю. У суспільствах з найбільш яскраво вираженим дисбалансом гостріше за все проявляються звалтування й сексуальні домагання, а жінки зустрічаються із зростаючою загрозою. Відповідно зміна статево-вікової структури європейських суспільств також загрожуватиме радикальною зміною соціокультурної ситуації в системі освіти, де частка мігрантів буде значно більшою, ніж у дорослому сегменті суспільства [10].

Важливим наслідком значного посилення міграційної присутності в Європі стає помітна дегуманізація ставлення політичних еліт і населення до біженців та вимушених мігрантів. Як відзначив директор Вищої школи соціальних наук у Парижі К. Калам, у Європі відносно мігрантів застосовуються репресивні заходи – від створення фільтраційних таборів до руйнування «джунглів» (у районі французького порту Кале поліція зруйнувала 3-тисячний стихійний табір біженців) [11].

На переконання Л. Савіна, міграційна криза в Європі являє собою практичну реалізацію теоретичних розробок стратегічного характеру, зокрема дослідження Белферського центру науки та міжнародних справ Гарвардського університету «Strategic Engineered Migration as a Weapon of War», опублікованого в березні 2008 р. у журналі «Civil Wars» [12].

Авторка цієї праці К. Грінхил, використовуючи комбінацію статистичного аналізу даних і тематичних досліджень, дала відповіді на запитання: чи можуть біженці бути особливим видом зброї; чи можна застосовувати цю зброю не тільки у військовий, а й у мирний час; і наскільки успішним може бути її застосування. У цілому на всі ці питання дослідниця відповіла позитивно.

На думку К. Грінхил, міграція може бути не лише наслідком гуманітарних чи економічних криз, але й виступати цілеспрямованою політикою деяких держав, за якою ховаються певні інтереси, і внаслідок цієї політики вже виникають нові кризи. Міграцію тоді можна класифікувати як повноцінну зброю. Вона стверджує, що вже після Другої світової війни було зафіксовано понад півсотні випадків використання міграції у якості фактору політичного шантажу одними країнами інших – «міграційного тиску».

Використання міграції як зброї, стверджує К. Грінхил, може мати різні цілі. Залежно від них міграційні стратегії можна умовно поділити на такі види:

– *Загарбницька* – міграційна стратегія, спрямована на привласнення території або ресурсів іншої групи/груп чи знищення групи/груп через те, що вони становлять етнополітичну або економічну загрозу для групи-агресора (масове переселення американців до мексиканського Техасу, після чого Техас заявив про свою незалежність від Мексики, а потім став американським штатом).

– *Експортивна* міграційна стратегія, що поділяється на два підвиди: перший – грубо кажучи, «виселення негідних громадян із країни» для того, щоб зміцнити позиції чинної влади; другий – масове виселення населення в іншу країну, щоб підірвати її економічну і соціальну системи, викликати заворушення в її політичній системі. У 1970 р. пакистанські генерали почали проводити жорсткі репресії в Східному Пакистані (нині Бангладеш). У результаті в Індію протягом декількох місяців прибуло 10 млн. біженців. Лідери Індії вирішили розпочати війну з Пакистаном, бо це обійшлося б їхній країні дешевше, ніж прийом біженців, які були тягарем для індійської економіки.

– *Військова* міграційна стратегія здійснюється в основному під час війни з метою отримати перевагу над своїм противником (викликати перешкоди в системах керування і матеріально-технічного постачання). Під час окупації Афганістану СРСР викликав потік афганських біженців у Пакистан та Іран, щоб позбавити афганських партизан підтримки.

– *Примусова* міграційна стратегія застосовується як інструмент зовнішньої політики, за допомогою якого можна від «жертви» добитися певної політичної поведінки, яка є бажаною і вигідною для країни-агресора. У роки Другої світової війни албанці вбили більшу частину сербського населення. Загальна кількість біженців склала 400 тис. Після війни І. Тіто, сподіваючись на входження до складу Югославії Албанії, прийняв 400 тис. біженців із неї і віддав Албанії Косово і Метохію, а потім переселив 200 тис. сербів із Косова і Метохії в інші регіони Югославії.

Наведені види міграційних стратегій не є взаємовиключними, вони нерідко переплітаються між собою [13].

Свідченням цього є динаміка сучасної міграційної кризи в Європі. Виступаючи на слуханнях у Сенаті США, головнокомандувач збройних сил НАТО генерал Ф. Брідлав висловив думку, що Росія і Сирія використовують міграційну кризу як зброю проти Заходу.

Він наголосив: «Росія разом із режимом Асада навмисно різними бойовими засобами використовують міграцію у спробі знищити європейські структури і зламати європейську рішучість» [14].

Схожу точку зору має М. Іванов, який стверджує, що «в Росії ніхто навіть не робить вигляд, що висловлює співчуття Європі, яка зазнає ударів міграційної хвилі. Мало того, політики та медійники фактично смакують подробиці труднощів, з якими зіштовхнулися Німеччина та інші європейські країни, чим підштовхують Європу до розпалювання расової ворожнечі, нетерпимості та пропаганди насильства» [15].

Аналізуючи ситуацію, Л. Нгуен наголошує на тому, що ця міграційна війна поєднує одночасно декілька стратегій зацікавлених сторін. На його думку, події з мігрантами зіграють на руку російському уряду. По-перше, у той час як Європа бореться з потоком мігрантів, вона тимчасово закриває очі на україно-російський конфлікт. По-друге, унаслідок міграційних хвиль розхищується сама система Європейського Союзу.

Ще однією зацікавленою стороною в міграційній кризі в Європі, вважає Л. Нгуен, є Туреччина. Хоча вона є непрямую учасницею цієї міграційної

стратегії, Анкара вдало використала ситуацію із сирійськими біженцями. У діях турецького уряду простежуються елементи примусової міграційної стратегії. Цей вид стратегії можна застосувати як інструмент для здійснення примусової дипломатії: країни, що не мають достатнього економічного потенціалу чи політичного впливу на міжнародній арені, змушені шукати інші засоби для того, щоб на них звернули увагу [16].

Своєю чергою, К. Стригунов вважає, що головним бенефіціаром від міграційного колапсу в ЄС виступають США, оскільки саме їхня геостратегія на підтримку перманентного стану війни на всьому Близькому Сході сприяє продукуванню потоків біженців. У цьому сенсі каналізація людського потоку є контрольованим явищем, і в даному випадку її ціль полягає в підриві ЄС. Ослаблення останнього в інтересах Вашингтона, який активно лобіює ідею створення Трансатлантичної зони вільної торгівлі та загалом прагне до збереження економічного, політичного та військового контролю над Європою.

Міграційний колапс, констатує аналітик, використовується й ісламістами, які свідомо створюють нестерпні умови для життя різних етноконфесійних груп або противників шариату. Мігранти є їхньою контратакою проти країн ЄС, які підтримують США в боротьбі з радикальними ісламськими угрупованнями. Цілком можливо, що керівництво тієї ж Ісламської держави використовує біженців як таран проти Європи, насичуючи її не лише біженцями, але й своїми бойовиками, здатними проводити організовані терористичні акції [5].

Український політолог Т. Жовтенко констатує, що застосування «міграційної зброї» в ЄС з боку Росії вже сьогодні негативно позначається на європерспективах України. Так:

1. У політичній сфері вплив мігрантів послаблює позиції політичних партій, що відстоюють традиційні європейські цінності, й дозволяє вийти на сцену дотепер маргіналізованим ультраправим силам, близьким за духом і світоглядом до нинішньої «кремлівської еліти».

2. У соціально-економічній сфері є цілком очевидними збитки країн-членів ЄС, змушених приймати таку кількість біженців, яка перевищує їхні реальні можливості. Це відображається на рівні бюджетних видатків у країнах ЄС, що поступово позначається на рівні життя середньостатистичного європейця. Усе це радикалізує настрої громадян країн-членів ЄС – і повертає кризу у сферу політики [17].

Вищевикладені факти дозволяють зробити наступні висновки та припущення:

– Депопуляція представників західного світу та розбавлення населення ЄС вихідцями з інших цивілізаційних світів поступово призводять до радикальної зміни його національного складу та відповідної соціокультурної трансформації країн Євросоюзу.

– На території ЄС зростає роль неасимільованих анклавів представників незахідних цивілізацій, які ігнорують цінності корінного населення європейських країн. Зазначений процес дестабілізує приймаючі суспільства та стимулює низку кризових наслідків.

– Наявність негативних наслідків міграції дає підстави вважати, що якщо цей процес стимулюється якоюсь політичною або геополітичною силою, то може йтися про прагнення нанести спрямований і контрольований удар по опоненту. Відповідно до цього можна й потрібно вводити термін «міграційна зброя».

– Під міграційною зброєю слід розуміти негативні впливи масової міграції, спрямованої внаслідок провокування штучної кризи певними силами в конкретні країни з метою здійснення на їхні уряди і суспільства політичного, соціокультурного, економічного та психологічного впливів.

– Факторами ураження міграційної зброї є загрози територіальній цілісності держав, поширення тероризму, зростання політичної нестабільності, економічної та соціальної напруженості, деформації етнодемографічної структури населення, поширення епідемій і захворювань та інші ризики.

– Використання міграції як зброї може мати наступні стратегічні цілі: загарбницькі, дестабілізаційні, воєнні, маніпулятивні та інші. Зазначені види міграційних стратегій не є взаємовиключними, вони можуть переплітатися та доповнювати одна одну.

– Сучасна міграційна криза в ЄС може бути наслідком цілеспрямованих дій різних суб'єктів геополітичної та політичної боротьби. Загальна криза інституцій ЄС на сучасному етапі є вигідною для Росії, США, ісламських радикальних угруповань та частини політичних еліт країн ЄС і країн-сусідів Євросоюзу.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Глушченко Г. И. Миграция и развитие / Г. И. Глушченко, В. А. Пономарев. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2009. – 454 с.
2. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 603 с.
3. Бьюкенен П. Дж. Смерть Запада / П. Дж. Бьюкенен; Пер. с англ. А. Башкирова. – М.: ООО «Издательство АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2003. – 444 с.
4. Саррацин, Т. Германия: самоликвидация / Тило Саррацин; пер. с нем. – М.: Рид Групп, 2012. – 400 с.
5. Стригунов К. Миграционный удар по Европе. Уроки для России [Электронный ресурс] / К. Стригунов // Российский институт стратегических исследований. – 2015. – 22 сентября. – Режим доступа : <http://riss.ru/mail/20645/> (Дата звернення 15.09.16 – Назва з екрану)
6. Маслов П. А. Миграция как фактор социального риска: причины и последствия / П. А. Маслов // Научные проблемы гуманитарных исследований. – 2009. – №10. – С. 104–108.
7. Волохов А. Миграционное оружие [Электронный ресурс] / А. Волохов // Сайт «Академия Тринитаризма». – 2015. – 9 сентября. – Режим доступа : <http://www.trinitas.ru/rus/doc/0012/001d/00123997.htm> (Дата звернення 15.09.16 – Назва з екрану)
8. Маринин А., полковник. Неконтролируемая массовая миграция – угроза европейской безопасности / Полковник А. Маринин // Зарубежное военное обозрение. – 2015. – №10. – С. 3–12.
9. Гришина М. Миграция как угроза международной безопасности [Электронный ресурс] / М. Гришина // Сайт информационно-политического журнала «Политическое самообразование». – 2011. – 11 января. – Режим доступа : <http://www.lawinrussia.ru/migratsiya-kak-ugroza-mezhdunarodnoi-bezopasnosti> (Дата

звернення 15.09.16 – Назва з екрану)

10. Editorial. Bombe à retardement? L'Europe face au défi de la sociologie disproportionnellement masculine des migrants [Електронний ресурс]. – Режим доступу : «Atlantico», – 2016. – 9 Janvier. – www.atlantico.fr/decryptage/bombe-retardement-europe-face-au-defi-sociologie-disproportionnellement-masculine-migrants-pascal-emmanuel-gobry-2530134.html#zEidm7Qll8TKCmSd.99 (Дата звернення 15.09.16 – Назва з екрану)

11. Claude C. L'idéologie concentrationnaire est à l'œuvre en Europe / C. Claude // Le Temps. – 2016. – 21 mars.

12. Савин Л. Стратегическое проектирование миграции как оружие войны [Електронний ресурс] / Л. Савин // Сайт «Фонд Стратегической Культуры». – 2015. – 20 октября. – Режим доступу : <http://www.fondsk.ru/news/2015/10/20/strategicheskoe-proektirovanie-migracii-kak-oruzhie-vojnny-36209.html> (Дата звернення 15.09.16 – Назва з екрану)

13. Greenhill Kelly M. Strategic Engineered Migration as a Weapon of War / K. M. Greenhill // Civil Wars, Journal Article . – 2008. – March. – Vol. 10. – Is. 1. – P. 6–21.

14. Breedlove: Russia's Syria campaign sending foreign fighters to Europe / J. Vandiver // Stars and Stripes. – 2016 – 1 March.

15. Иванов Николай. Стратегическое проектирование миграции как новое оружие войны [Електронний ресурс] / Н. Иванов // сайт «FAKE OFF». – 2015. – 6 Nov. – Режим доступу : <http://fakeoff.org/politics/strategicheskoe-proektirovanie-migratsii-kak-novoe-oruzhie-voynu> (Дата звернення 15.09.16 – Назва з екрану)

16. Нгуен Л. Міграція як зброя [Електронний ресурс] / Л. Нгуен // Сайт «Free Voice Information Analysis Center». – 2016. – 29 березня. – Режим доступу : <http://iac.org.ua/migratsiya-yak-zbroya/> (Дата звернення 15.09.16 – Назва з екрану)

17. Жовтенко Тарас. Мигранты как оружие Кремля [Електронний ресурс] / Т. Жовтенко // Сайт «Новое время». – 2016. – 3 марта. – Режим доступу : <http://nv.ua/opinion/zhovtenko/migranty-kak-oruzhie-kremlja-101286.html> (Дата звернення 15.09.16 – Назва з екрану)

Белошицкий С. В., доктор политических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента и образовательных технологий Хмельницкого областного института последипломного педагогического образования (Хмельницкий, Украина), E-mail: prostir25@ukr.net

Современный Европейский Союз как полигон для испытания «миграционного оружия».

Аннотация. Рассматриваются негативные аспекты влияния современной международной миграции на социокультурную и политическую сферы жизни стран Европейского Союза. Отмечается, что наличие этих последствий позволяет использовать направленный и контролируемый миграционный процесс в качестве специфического «миграционного оружия». Предлагается определение понятия «миграционное оружие», очерчиваются его основные поражающие факторы и стратегии применения. Констатируется, что современный миграционный кризис в ЕС может быть следствием целенаправленных действий различных субъектов геополитической и политической борьбы.

Ключевые слова: Европейский Союз, международная миграция, социокультурные трансформации, миграционный кризис, миграционное оружие.

Biloshitskiy S., doctor of political sciences, docent, associate professor of the department of management and educational technology Khmelnytsky regional Institute postgraduate education (Khmelnytsky, Ukraine), E-mail: prostir25@ukr.net

The present-day European Union as a testing ground for «weapon of migration».

Abstract. *Current international migration has, in some aspects, a negative impact on socio-cultural and political spheres of host societies. The presence of such negative consequences allows using a directed and controlled migration process as a specific “weapon of migration”.*

Over the past several decades tens of millions of migrants came to Europe. The first place in this process is confidently taken by people from Muslim countries; there are about 16 million of them on the territory of the EU. In the EU, the role of unassimilated enclaves of representatives of non-western civilizations has been increasing; they ignore the values of the indigenous population of European countries. This process destabilizes the host societies and causes a number of crisis consequences. The presence of the negative effects of migration allows to suggest that if this process is stimulated by some political or geopolitical forces this may involve a desire to apply a targeted and controlled strike on the opponent. Accordingly, the term “weapon of migration” can and must be used.

The term “weapon of migration” should be understood as negative impacts of mass migration directed to certain countries by definite forces to provoke an artificial crisis and to make political, socio-cultural, economic and psychological influence on their governments and societies. The destruction factors of the weapon of migration are a threat to the territorial integrity of states, terrorism spreading, political instability and economic and social tension growth, deformation of the ethnic-demographic structure of the population, epidemics and diseases spreading and other risks. The use of migration as a weapon may have such strategic aims as invasive, destabilizing, military, manipulative and other ones. These kinds of migration strategies are not mutually exclusive and can intermingle and complement each other. The present-day migrant crisis in the EU may be a result of targeted actions of various subjects of geopolitical and political struggle. The general crisis of the EU institutions at present is beneficial for Russia, the USA, radical Islamic groups and a part of political elites of the EU and neighboring countries.

Keywords: *European Union, international migration, socio-cultural transformations, migrant crisis, weapon of migration*

УДК 94 (438) «192/193»

Зелінський М. В.,

кандидат історичних наук,

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

(Миколаїв, Україна), E-mail: max_zelinskij@yahoo.com

ПОЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНО-РАДИКАЛЬНИЙ РУХ В 1920–1930 РР.

Анотація. *Розглянуто історію виникнення та розвитку провідних польських праворадикальних організацій за часів існування Другої Речі Посполитої. Досліджено специфіку походження та ідейні витоки польського радикального націоналізму. Визначено ідеологічні типи польського правого екстремізму міжвоєнного періоду. Охарактеризовано діяльність найбільш відомих крайніх правих польських політичних угруповань. З'ясована роль ультраправих радикальних об'єднань в політичній системі міжвоєнної Польщі.*

Ключові слова: *національно-радикальний рух, крайні праві політичні угруповання, ультраправі організації, правий екстремізм, націоналізм, Польща.*

Через стрімке зростання останнім часом популярності крайніх правих політичних організацій у європейських країнах, цей феномен